

Les

Bedankt voor het downloaden van dit artikel.
De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

nt2@uitgeverijboom.nl
redactie@tijdschriftles.nl

‘Hoe zeg je dat?’

Vloeiend Nederlands spreken kun je leren

Om vloeiend over te komen is het niet genoeg om voldoende woorden te kennen, te durven spreken en ‘juiste’ zinnen te maken, je moet vlot en vaardig kunnen spreken.

Een boodschap die vlot overkomt, klinkt geloofwaardig en doet je zelfvertrouwen om de taal te spreken, groeien.

Je kunt je cursisten volgens Marianne Housen vaardig maken door ze onder meer te laten oefenen op verbonden spraak. Het woord /opzoeken/ gaat bijvoorbeeld zo veel makkelijker als je de /z/ mag uitspreken als /s/. Verbonden spreken doe je tussen woorden maar ook in de woorden zelf.

Prosodie: verbonden spraak als instrument

Door verbonden te spreken verbinden we letterlijk de woorden van onze uitingen aan elkaar. Alleen op die manier blijf je in de maat en houd je ritme. Prosodie komt uit het oud-Grieks προσῳδία, prosoidía. Letterlijk betekent het toevoegen van zang. Dat is iets wat we als talige mens spontaan doen. Geen enkele taal klinkt mechanisch. Elke taal heeft zijn eigen kenmerken om vloeiend te zijn. Je bent vloeiend in je eigen taal, dus probeer je dat ook in de taal die je leert. Verbonden spreken is een natuurlijk verschijnsel, zeggen ook Van Veen e.a. (2011). Alleen weten cursisten vaak niet hoe ze dit moeten doen. De gevoelige periode om taal te leren is voorbij. De snelheid van gesproken taal is te hoog om het via luisteren alleen te ontdekken. We moeten het hun aanbieden opdat ze het zouden kunnen leren. Verbonden spraak kun je gebruiken als instrument om prosodische aspecten (woord- en zinsaccent, intonatie en ritme) nog meer waarde te geven. Hieronder staan twee voorbeelden daarvan.

/deauto/: een natuurlijk verschijnsel

Deauto, cursisten met een Spaanstalige achtergrond lijken deze woorden aaneen te spreken. Althans, dat viel

mij op telkens als ik de fonetisch gebalanceerde tekst ‘De auto’¹ liet voorlezen. Ook collega’s uit de vakgroep Spaans bevestigden dit. Een voorbeeld hoe cursisten Nt2 de woorden met elkaar proberen te verbinden.

Je zou als leerkracht de letter E in **de** kunnen uitleggen. De **e** is hier een doffe klank (sjwa). Maar werken aan klanken vraagt zo veel meer tijd dan het bijsturen van accenten. Onze interventie gaat als volgt:

Leerkracht Nt2	Cursist Nt2
Hoeveel woorden zie je?	2
Welk woord is interessant?	auto
Dat woord mag je een beetje luider uitspreken.	auto
de is niet zo interessant, dat mag je snel uitspreken.	de auto

De cursist leert dat het woordje **de** niet veel betekenis heeft. **auto** is wel belangrijk. De woorden **de** en **auto** worden zeer snel na elkaar uitgesproken met de nadruk op **auto** als meest interessante woord.

27, 28, 29, 30... Stress-timed

Onze Nederlandse taal, met zijn stress-timed ritme, vraagt erom syllabes snel na elkaar uit te spreken. On-

Soms is verbonden spraak zo vanzelfsprekend dat we het haast vergeten mee te geven aan cursisten Nt2

beklemtoonde syllabes worden zelfs nog wat sneller uitgesproken. Probeer maar: zevenentwintig, achtenwintig, negenentwintig, dertig. 30 heeft maar twee syllabes en wordt toch even snel uitgesproken als 27, 28 en 29. Willen we verstaanbaar zijn, dan kunnen we niet anders dan verbindingen maken. Als je dat niet doet, klink je als een robot. Je begrijpelijkheid zal eronder lijden (Cucchiari, 2016). De luisteraar zal zich veel meer moeten inspannen om je te kunnen verstaan. Je zou als leerkracht de moeilijke klanken **g-ch, r** kunnen uitleggen. Maar, zoals eerder gezegd, werken aan klanken vraagt zo veel meer tijd dan het bijsturen van accenten. Onze interventie gaat als volgt:

Leerkracht Nt2	Cursist Nt2
Hoeveel syllabes hoor je in 27? De leerkracht stempelt het woord uit door de syllabes mee te klappen.	5
Welke syllabe klinkt luider?	De eerste.
Spreek de eerste syllabe luider uit. De leerkracht geeft het tempo aan door mee te klappen. Ze klapt telkens op de syllabe van het woordaccent.	
ze ^{venentwintig} , ach ^{tenwintig} , ne ^{genentwintig} , der ^{tig} .	ze ^{venentwintig} , ach ^{tenwintig} , ne ^{genentwintig} , der ^{tig} .

In dit voorbeeld leren we cursisten dat sommige syllabes snel en dus sterk verbonden moeten worden uitgesproken om in het ritme te blijven.

Een vroege start: noticing, recasting en modelling

Verbonden spraak is een aspect van verstaanbaarheid dat we vroeg in het taalleerproces kunnen aanpakken. Vanaf het begin kun je cursisten gevoelig maken voor het aantal woorden in een woordgroep of zin. Leer

hun ook het aantal syllabes te horen in een woord. Doe deze oefening enkel auditief, dan is er geen afleiding van de spelling. Ter controle kun je wel de volgende tip meegeven. Meestal is het aantal vocalen dat je ziet in de spelling gelijk aan het aantal syllabes. Bied door een goed model van standaard taalgebruik de consonantveranderingen aan (bijvoorbeeld **totsiens** voor **tot ziens** of **'mbeetje** voor **een beetje**). Een cursist met enige taalgevoeligheid zal deze verandering in de uitspraak ook zelf opmerken. Dit moment van **noticing** (Schmidt, 2001 in Kuiken, 2006) of ontluikende opmerkzaamheid voor verschillen tussen het geschreven en gesproken woord is cruciaal. Je bewijst er je cursisten een dienst mee wanneer je dit positief aanmoedigt.

Geef het goede voorbeeld via het principe van modelling en gebruik Standaard Nederlands. Ook de opleidingsprofielen van de Vlaamse overheid² vragen om in de beginniveaus (breakthrough, waystage en threshold/A1, A2 en B1) standaardtaal, duidelijk geïntoneerd en gearticuleerd, te gebruiken als kenmerk van de aangeboden teksten. Modelling wordt een bewust onderdeel van recasting. Je gaat de uiting of het deel van de uiting die bijgestuurd moet worden, herformuleren met ietwat meer nadruk op het aspect dat je wil verbeteren, de verbonden spraak.

Cursist Nt2	Leerkracht Nt2
Tot vol gen de week.	Recast: 'ja, tot volgende week'.
	Recast + Modelling: 'ja, ^{tot} fol ^{gende} week.

Deze leerkracht heeft oog voor verbonden spraak en biedt heel bewust en met wat meer nadruk een goed model aan.

Focus on form: Grijp je kans!

Al snel zullen cursisten opmerken dat woorden, woordgroepen en zinnen niet altijd worden uitgesproken zoals ze geschreven zijn. Stilaan zou de vraag 'Hoe zeg je dat?' of 'Hoe spreek je dat uit?' even vaak aan bod moeten

komen als 'Hoe spel je dat?' of 'Hoe schrijf je dat?'. Bij focus-on-form voor verbonden spraak neem je de functionele lessituatie als opstapje (Kuiken, 2006).

De voorbeelden hieronder maken enkele items van verbonden spraak duidelijk. Merk op dat verbonden spraak zich kan voordoen tussen opeenvolgende woorden maar ook binnen één woord.

Sommige items van verbonden spraak zijn heel erg opvallend. Bijvoorbeeld de eind **n** die wordt weggelaten in infinitieven en andere woordsoorten (pluralis, adjectieven). Of de verstemlozing van de eind **d**. Bijvoorbeeld **kint** voor **kind**.

Voor sommige items moet je cursisten ook een zekere 'toelating' geven. De **t** die mag worden weggelaten of mag worden vereenvoudigd. Het is voldoende om slechts de articulatiepositie van de **t** met je tong in te nemen zonder dat je de klank gaat loslaten. Zo vermijd je dat cursisten **datôkan...** zeggen in plaats van **datkan...** In een woord waarbij de **t** omgeven wordt door verschillende consonanten kun je ze ook vereenvoudigen of zelfs weggelaten, bijvoorbeeld **postzegel** en **hoofdpijn**. Cursisten vinden het soms vreemd dat ze dit mogen weggelaten. Ze denken dat alle letters moeten worden uitgesproken.

Soms is verbonden spraak zo vanzelfsprekend dat we het haast vergeten mee te geven aan cursisten Nt2. In **Ik kan niet tekene** worden alle eindconsonanten verbonden met de beginconsonanten omdat ze gelijk zijn: **ikanietekene**. Ook consonanten die gevolgd worden door een vocaal mogen samen uitgesproken worden. Bijvoorbeeld: **het is tijd**.

In het cursusboek GOED GEZEGD van Van Veen e.a. (2011)³ wordt een heel hoofdstuk aan verbonden spraak gewijd. De werkbladen zijn bedoeld voor zowel begin- als hogere niveaus (A1 tot B2). De bijhorende audiofragmenten brengen transfer nog net iets dichterbij. Je kunt beginnen met de leerinhouden zelf uit te spreken of voor te lezen. Om de moeilijkheidsgraad te verhogen kun je de oefening herhalen met de audio-fragmenten. Het helpt om de klanken van de tweede taal door vele verschillende sprekers in vele verschillende contexten te laten horen. Zo kunnen leerders zich een goed beeld vormen van die specifieke klanken. Dit helpt ook om

Door verbonden te spreken verbinden we letterlijk de woorden van onze uitingen aaneen

de T2-klanken beter te produceren (Lively e.a., 1993, in Thomson, 2011).

En zo verder

Zonder dat je er misschien bewust van bent, werk je aan verbonden spraak. Leerkracht A doet het wanneer hij de lees- en schrijfgel uitlegt. Hij vraagt om de syllabes in de woorden aan te duiden. Leerkracht B doet het wanneer ze werkt aan woordaccenten. Ze laat woorden eerst uitspreken (spreken zoals een robot). Leerkracht C doet het wanneer ze vraagt hoeveel woorden er in een bepaalde zin te horen zijn. Deze oefeningen dienen als basis om verbonden spraak aan te pakken.

Marianne Housen

De auteur is logopediste Nt2 en co-teacher Nt2 bij CVO BEC/CVO Strombeek Grimbergen/CVO Vilvoorde. Daarnaast heeft ze een zelfstandige praktijk: Logoconnect - Leopoldsburg

Correspondentie:
marianne.housen@cvo-bec.be

Noten

1. Martens e.a., 2010
2. Opleidingen NT2, secundair volwassenenonderwijs, 2014
3. Nederlandse versie: Van Veen e.a. (2009). UITSpraaktrainer in de LES, Uitgeverij Boom

Literatuur

- Cucchiarini, & Cucchiarini, C. (2016). UITSpraak en VERSTAANBAARHEID IN EEN TWEDE TAAL: WENSEN EN HAALBAARHEID. Vakwerk 10, 29-40.
- Kuiken, F. (2006). FOCUS ON FORM ALS ALTERNATIEF VOOR GRAMMATICAOnderwijs. Vakwerk 3, 81-94.
- Martens, H., Van Nuffelen, G., & De Bodt, M. (2010). DE ONTWIKKELING VAN EEN FONETISCH GEBALANCEERDE STANDAARDTEKST. Logopedie, 23(5), 31-36.
- Opleidingen NT2 - secundair volwassenenonderwijs. (2014, februari 1). Opgeroepen op mei 6, 2017, van www.ond.vlaanderen.be/curriculum/volwassenenonderwijs/secundair-volwassenenonderwijs/nederlands-tweede-taal/opleidingen.htm

Van Veen, C., Van Kampen, H., Olijhoek, V., & Stumpel, R. (2009). In UITSpraaktrainer in de LES, UITSpraakverbetering voor Anderstaligen. Uitgeverij Boom.

Van Veen, C., Van Kampen, H., Olijhoek, V., Stumpel, R., & Schoenaerts, P. (2011). GOED GEZEGD. UITSpraak voor Anderstaligen. Antwerpen, Antwerpen, België: Standaard Uitgeverij.

VERWACHT: DigLin+ Digitaal alfabetiseringsmateriaal voor anderstalige jongeren en volwassenen

Het digitale platform *DigLin Plus Nederlands* biedt alfaleerders oneindig veel oefenmateriaal, ondersteund door beeld en geluid, en directe feedback. *DigLin+* bevat honderden oefeningen voor de onderdelen klanken, lezen, schrijven en luisteren. Ook vindt u er oefenvormen als bingo, memory en taalraps, en een aantal thema's, zoals vervoer, vrije tijd en gezondheid, die themawoorden in eenvoudige leesteksten aanbieden.

DigLin+ doet een beroep op een onderzoekende en zelfstandige houding bij cursisten. Gaandeweg leren zij te navigeren door de oefeningen en ontwikkelen zij strategieën. Zij trainen zelfstandig technisch lezen, woordenschat en uitspraak.

DigLin+, een schatkist vol digitaal oefenmateriaal!

 DigLin+ | isbn 9789024419500 | € 24,90 per jaar

Boom^{nt2}

KIJK VOOR MEER INFORMATIE OP WWW.NT2.NL/DIGLIN